بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/367
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސައިން / ދަފްތަރު ނަންބަރު ރސ 9090
- އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާލި ފަރާތް: އަޙްމަދު ޢަފީފް / އަތިރިވިލާ، ސ. ފޭދޫ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 15 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1443 / 21 އޮކްޓޫބަރު 2021

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

14 ޛުލްޤަޢިދާ 1440

17 ޖުލައި 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 3927/Cv-C/2018
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** އެއްބަސްވުމާގުޅޭ ހިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 24 ސެޕްޓެންބަރު 2018
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 09 މޭ 2019

މަދަނީ- އެއްބަސްވުމާގުޅޭ ހިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ - ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާ - ދެ މާނައަށް

ދާފަދަ ލަފުޒުތައް (ambiguous terms) އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނުން - ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ބާރު

- ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު: (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް އާއި ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު ތާއީދުކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު:

1. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3927/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތް ނުވާކަމަށްބުނެ، މި މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ދަފްތަރު ނަންބަރު ރސ 9090، ޢަބްދުލްލަޠީފު ޢާޞިމް[1]ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

   މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތަކީ ސ. ފޭދޫ / އަލިރީވިލާ، އަޙްމަދު ޝަރީފް[2]އެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރި ގޮތް:

2. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3927/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގައި ބަލާފައިވާ މައްސަލައަކީ ޢަބްދުލްލަޠީފު ޢާޞިމް އާއި އަޙްމަދު ޝަރީފް އާ ދެމެދު 05 މޭ 2017 ގައި ވެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ޢަބްދުލްލަޠީފު ޢާޞިމްގެ އަތުން އަޙްމަދު ޝަރީފް އަތަށް ދަރަނިކޮށްދިން -/150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް) ރުފިޔާގެ ދަރަނި އެއްފަހަރާ ދިނުމަށްޓަކައި ފައިސާއެއް ދަރަނިވެރިޔާއާއި އެއްބަސްވުމުގެ 08 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގައި ފައިސާ ދަރަނިވެރިޔާ ނުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި 10% (ދިހައެއް ޕަސެންޓް)ގެ ޖޫރިމަނާއާއެކު މިފައިސާ އަޙްމަދު ޝަރީފްގެ ފަރާތުން ލިބައިން ދޭގޮތަށް އެދި ޢަބްދުލްލަޠީފު ޢާޞިމްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި މައްސަލައެކެވެ.

[1] ދރރ. ނަންބަރު A056057

[2] ދރރ. ނަންބަރު A016094

ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް:

3. އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައި ސިވިލް ކޯޓުން ބުނެފަ ކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

4. އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫރު އާއި އަޙްމަދު އަފީފާ ދެމެދު 05 މޭ 2017 ގައި ލިޔުއްވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫގެ އަތުން އަޙްމަދު އަފީފު އަނބުރާ ދައްކާދޭން ނަގާފައިވާ 150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް) ރުފިޔާ އަދި އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫރުއަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިސާކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާކަމަށާއި ބުނެވިދިޔަ 150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް) ރުފިޔާ އަބްދުލްލާޠީފުއަށް ލިބިދިނުމުގެ ގޮތުން 09 މޭ 2019 މި ތާރީޚުން ފެށިގެން މިއާދިއްޔާ 03 (ތިނެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެމަނިކުން ޖެހޭވަރު ސިވިލް ކޯޓަށް ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް އަޙްމަދު އަފީފުގެ މައްޗަށް އަންގައި މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާ

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3927/Cv-C/2018 ފައިސަލާ ނިމިފައިވާ ގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމައަކާ އެއްގޮތް ނޫންކަމަށް ބުނެ އެމައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކޮށް އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި ނުކުތާތައް ހުށަހަޅައި އެނުކުތާތަކާއި ބެހޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ.

6.1- ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3927/Cv-C/2018 ފައިސަލާގެ ބުނެވުނު ސަބަބުން އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫގެ މާލިއްޔަތަކަށް ބަރުދު އެޅޭގޮތުން ގެއްލިފައިވާތީ އާއި، އެބަހައްޓުމަށް ގެއްލުމުގެ ސަބަބުން އަބްދުލްލާޠީފު ދާސްތޫރަށް ލިބެންޖެހޭ ޙައްޤު ބަރުދުބަހުގެ މައްސަލަ ރިޢާޔަތް ކޮށްފައިނުވާކަމާއި، ޝަރީޢަތުން ނަގައިދިންޖެހޭ ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ ނަގާދިނުމަށް ނުކުމާއި، އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތަށް ފައިދާގެ ބައިވެސް ނަގާދީފައިނުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ.

6.2- މި މައްސަލައަކީ އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސައިނާއި އަޙްމަދު އަފީފާއި ދެމެދުގައި ކޯޓަށް އެއްބަސްވުމަކާއި އަޙްމަދު އަފީފް ހިޔާރުވުމާއި ގުޅިގެން ހުކުމްކުރި މައްސަލައަކަށްވާތީވެ މިމައްސަލަ ނިންމުމުގައި އިސްތިޝްހާދުކުރި އެއްބަސްވުމުގެ މައްޗަށް އެންމެ ފުރިހަމައަށް ރިޢާޔަތް ކޮށްފައި ނުވާކަމަށް ބުނާ ހުށަހެޅި ނުކުތާ.

ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގައި އުފެދިފައިވާ ސުވާލު

6. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިމިވާ މައްސަލައިގައި އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސައިނުގެ ވަކީލުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ ބަޔާއިރު، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އެންމެ ކަމެކެވެ. އެއީ އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސައިނާއި އަޙްމަދު އަފީފާއި ދެމެދު ވެވުނު އެއްބަސްވުމަކީ ހަމައެކަނި އަނބުރާ ދޭގޮތަށް ފައިސާ ދިނުމަށް ވެވުނު އެއްބަސްވުމެއް ނޫނުކަމާއި، އެ އެއްބަސްވުމަކީ ފައިސާ ދިނުމުގެ އިތުރުން އެ ފައިސާއިން ކުރާ ވިޔަފާރީގެ ފައިދާއިން ބައި މިންވަރެއް ލިބޭގޮތަށް ވެވުނު އެއްބަސްވުމެއް ކަމުގައިވާއިރު ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ބަލައި ނިންމަވައިރު، އެއްބަސްވުމަށް ރަނގަޅަށް ރިޢާޔަތް ކޮށްފައި ނުވާކަމަށް ބުނާ ބުނުމެވެ. އެގޮތުން އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާއި 8 ވަނަ މާއްދާއަށް ރަނގަޅަށް ރިޢާޔަތްކޮށްނުލާކަމާއި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން **ދޫކޮށްފައިވާ ފައިސާ އަޔީ** ދަރަނިއަކަށް ދިން ފައިސާއަކަށް ވުރެ ބޭރުން އިންވެސްޓްމަންޓެއް ގޮތުގައި ދިން ފައިސާކަމަށް އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސައިން ބުނެފައިވެއެވެ.

7. އެހެންކަމުން މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަމަކީ ސުވާލު އުފެދިގެން އުޅޭ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން **ދޫކޮށްފައިވާ ފައިސާ އަޔީ** ދަރަނިއަކަށް ދިން ފައިސާތޯ ނުވަތަ ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް ދިން ފައިސާތޯ ބެލުމުގެ މައްޗަށް ކަން އެނގެންހުރީއެވެ.

ދެފަރާތް ދެމެދު ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުން

8. ޢަބްދުލްމަޖީދު ޙުސައިން އަދި އަޙްމަދު ޢަފީފާ ދެމެދު 05 މާ 2017 ގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ ފައިސާ ދޫކުރުމާ ބެހޭ އެއްބަސްވުމެއްކަން އެ އެއްބަސްވުމުގެ ސުރުޚީ (**ފައިސާ ދޫކުރުމުގެ އެއްބަސްވުން**) އަށް ބަލާއިރުން އެނގެންއޮތެވެ. އެގޮތުން މި އެއްބަސްވުމުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައި ފައިސާ ދޫކުރާ ފަރާތަށް ދޫކުރަނީ -/150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް) ރުފިޔާ ކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[3] އަދި މި ފައިސާ އަނބުރާ ދައްކަން އެއްބަސްވާ މުއްދަތަކީ އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއި ކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން 3 މަސް ދުވަސްކަން ވެސް އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[4]

9. އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ މެދުގައި ޒިންމާ އުފުލިފައިވާ މާއްދާތަކަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

"(ހ) މިއެއްބަސްވުމުގެ 01 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެފައިވާ ފައިސާގެ އަދަދު ދޫކުރަނީ/ދެނީ/ނަގަނީ، މި އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރާ މަހުން ފެށިގެން (މެއި 2017) ފައިސާ ނެގި ފަރާތާއި ފައިސާ ދޫކުރި ފަރާތާއި ދެމެދުގައި މި އެއްބަސްވުން ދެމި ޤާއިމްވެހުރެ ފައިސާނެގި ފަރާތުން ކުރާ މަސައްކަތަކުން ފައިދާވިޔަސް/ނުވިޔަސް، ފައިސާ ދޫކުރި ފަރާތަށް ކޮންމެ މަހަކު (މަހަކަށް 20 ވިހި) ހާސް ރުފިޔާ ފައިދާއެއް ދިނުމަށް ފައިސާ ނެގި ފަރާތުން އެއްބަސްވެއެވެ.

(ށ) މި އެއްބަސްވުމުގެ 6 ގެ ހ. ގައި ބަޔާންވެގެންވާ 20 ވިހި ހާސް ރުފިޔާ، ޤާއިމްވި މަހުގެ 20 ވިހި ހާސް ރުފިޔާ، ހިނގާ މަހުގެ 7 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން ފައިސާ ދޫކުރި ފަރާތަށް ދިނުމަށް، ފައިސާ ނެގި ފަރާތުން އެއްބަސްވެއެވެ.

(ނ) ޤާއިމްވި މަހުގެ 20 ވިހި ހާސް ރުފިޔާ ހިނގާ މަހުގެ 7 ގެ ކުރިން ނުދެއްކިއްޖެނަމަ ހިނގާ މަހުގެ 10 ވަނަ ދުވަހަށް ބަލާފައި މިއެއްބަސްވުމުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވާ ފައިސާ ދޫކުރުމުގެ މުއްދަތު، 3 މަސްދުވަސް

[3] "ފައިސާ ދޫކުރުމުގެ އެއްބަސްވުން" ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރު

[4] "ފައިސާ ދޫކުރުމުގެ އެއްބަސްވުން" ގެ 2 އަދި 3 ވަނަ ނަންބަރު

ހަމަ ނުވިޔަސް ހިނގާ މަހުގެ 11 ވަނަދުވަހު އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރާއި ބާރު ފަރީޤާ ދޫކޮށި ފަރާތަށް ލިބިގެންވެއެވެ.

(ނ) ފަރީޤާ ނުގެ ފަރާތުން މި އެއްބަސްވުން ބާޠިލު ކުރުވާނީ ފަރީޤާ ނުގެ 3 މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުންނެވެ."

މި ފަދައިންނެވެ.

10. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ 8 ވަނަ ނަންބަރަށް ބަލާއިރު އެ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މަތީގައިވާ ބަޔާން ކުރުވިފައިވާ ފަރީޤާ އަނބުރާ ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ މުއްދަތުގައި ފަރީޤާ ނުދެވިއްޖެނަމަ، ފަރީޤާ ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތުގައި ނުދައްކާކުން ލިބޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުން ފަރީޤާ ނުދައްކާ ފައިސާވާ ކަންތައް މަހަކަށް އެހިސާބަށް ނުދައްކާވާ އަދަދުގެ 10% (ދިހައެއް ޕަސެންޓު)ގެ ޖޫރިމަނާ އަދާކުރު މިފަރީޤާ ދައްކަން ފަރީޤާ ނުގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވާކަމަށެވެ.

ދަޢުވާގެ ދެވަނަ ފަރާތާ އެއްބަސްވެފައިވާ ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް ލޯނު އެއްބަސްވުމެއްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ބެލުން

11. އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް) ރުފިޔާ އާއި ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އަބްދުލްލާހު ޒާހިރު ބުނެފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޫކޮށްފައިވާ ފަރީޤާއަކީ އަހަރަކު އިޖާރާ 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް) ލިބޭގޮތަށް 6 ރުފިޔާގެ ބޯޓުން ގެން ވިޔަފާރި ކުރުމަށްޓަކައި ދޫކުރި ފަރީޤާކަމަށެވެ. އަދި މި ފަރީޤާ އަހަރަކު އިޖާރާއަށް ދޫކުރުމުގައި 3 މަސްދުވަހަށް ކަމަށާއި، ފަރީޤާގެ ނިސްބަތުން ދޭ އެއްޗެއްގެ މައްސަލަ ބަލައި މުއްދަތު އިތުރުކުރުވިދާނެ ކަމަށް އެއްބަސްވުން ކަމާއި އަހަރަކު އިޖާރާގެ ފަރާތުން އެއް މަހު -/20,000ރ (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ އަބްދުލްލާހު ޒާހިރު އަށް ދެއްކި ކަމަށާއި، ބުނެފައިވާ -/20,000ރ (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ އަކީ ކޮންމެ މަހަކު ފަރީޤާގެ ގޮތުގައި ދޭން

އެއްބަސްވުމުގައިވާ ފައިސާގެ ތެރެއިން ދީފައިވާ ފައިސާކަމަށާއި އޭގެ ފަހުން އެއްވެސް ފައިސާ އެއް އަނބުރައި ބަދަލުގެ ފަރާތުން ދީފައިނުވާކަމަށެވެ.

12. ޢަބްދުލްމަޖީދު ޔޫސުފުގެ ފަރާތުން ދެކޮޅު ވާހަކަދައްކަމުން ބުނެފައިވަނީ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބުނެފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސް ހާސް) ރުފިޔާ އަދި އަނބުރައި ނޫނީ ފައިސާ ކަމަށް އެއްބަސްވުމާކަމަށް ނަމަވެސް ފައިދާގެ ގޮތުގައި 20,000/- (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ ދިނުމަށްކަމަށް އިންކާރުކުރާކަމަށެވެ. އަދި ޢަބްދުލްމަޖީދު ޔޫސުފުއަށް އަދާކުރި 20,000/- (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ އަދި ޢާއިޝާގެ އަތުން ނޫނީ 150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް) ރުފިޔާ އަނބުރާ ދައްކަމުންދާކަމުގެ ބޭނުން ދިން ފައިސާ ކަމަށެވެ.

13. މި އެއްބަސްވުމަކީ ފައިސާ ދޫކުރުމުގެ އެއްބަސްވުމެއްކަން އެއްބަސްވުމުގެ ސުރުޚީ އިން އެނގެންނެތްކަން ކުރިންވެސް ފާހަގަކުރެވިއްޖެއެވެ. އެގޮތުން މުޅި މި އެއްބަސްވުމަށް ނަޒަރުކުރާއިރު، މި އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ ނަންބަރު ފިޔަވައި އެހެން ހުރިހާ ނަންބަރުތަކެއްގައި ޢަބްދުލްމަޖީދު ޔޫސުފުގެ ފަރާތުން އަނބުރާދެއްކުން ދޫކުރި ފައިސާއަށް އިސްތިޘްމާރުކުރުމުގެ ފައިދާ ނިސްބަތުން ދިން ފައިސާ ކަމުގައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

14. ހަމައެއާއެކު މި ފައިސާ އަދި ބެހޭގޮތުން ވިޔަފާރި ކުރުމަށްޓަކައި އަނބުރައި އަދާކޮށް ދިން ފައިސާކަމަށް ޢަބްދުލްމަޖީދު ޔޫސުފުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ އެއްވެސް ނަންބަރެއްގައި އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްޞަދަކީ އެއީކަން ބަޔާންކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ.

15. <u>އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވީ ފައިސާ ނުދީ ފަރާތުން ކުރި މަސައްކަތަކުން ފައިދާވިޔަސް ނުވިޔަސް</u> ފައިސާ ދޫކުރި ފަރާތަށް ކޮންމެ މަހަކު -/20,000ރ (ވިހިހާސް) ރުފިޔާގެ ފައިދާ އެއް ދޫކުރާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް އޮތުމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު މި އިޤްރާރު ދީ ގޮތަކަށް މާނަކުރެވޭކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. ދެވަނަކަމަކީ ޢަބްދުލްމަޖީދު ޔޫސުފުގެ ފަރާތުން އަނބުރައި ދިން ފައިސާ ބޭނުންކޮށްގެން ނުވަތަ މަސައްކަތުން ލިބޭ މަންފާއިން ވަކި ވަރެއް (ޕަސެންޓޭޖެއް) ޢަބްދުލްމަޖީދު ޔޫސުފުއަށް ދިނުން ލާޒިމުކުރުން އަދި ދެވަނަ

ގޮތަކީ ޢަދަދު ހިސާބު ކުރާ މަސްއޫލިއްޔަތުން، އެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ އިބްތިދާއީ ޚާއްޞަވޭ ފަރާތަށް އަޕީލަންޓް ދިން ފައިސާ ބޭންކްކޮށްދިނުމުން ކުރާ މަސްއޫލިއްޔަތެއް ވިޔަސް ނުވަތަ ނުވި ކަމުގެ ހެކިހޯދުމަކުން އެމަސްއޫލިއްޔަތުން ދޫކޮށް މަސްއޫލުން ވަކި ވަކިން (ޕްރޮސިކިއުޝަން) އިބްތިދާއީ ޤަބޫލުކުރެވޭނެ، މި ދޭހަވެއެވެ.

16. ކޮންޓްރެކްޓާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ހުށަހަޅާ އޮންނަންވާނީ އޮޅުން ފިލާގޮތަށް ނުވަތަ ޔަޤީންވާ ގޮތަށް ކަމަށެވެ.[5] މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނައިރު، އިސްތިޢުމާލުކުރެވިފައިވާ މައްސަލަތަކުގައި ޤަސްދާ އުފެދިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ފަދައިން ދެ މާނައެއް ދޭހަވާފަދަ މާއްދާތަކެއް (ambiguous terms) އެއްބަސްވުމުގައި ހިމަނާފައިވުމަކީ ކޮންޓްރެކްޓާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ މަފްހޫމާ ޚިލާފު ކަމެއްކަން އެނގެންއޮތްއެވެ.

17. މަދަނީ މިންގަނޑުން ސާބިތުކޮށް ދިނުމުގެ ބުރައަކީ އެ ދަޢުވާއެއް ކުރާ ކަމަށް ނުވަތަ އެ ދަޢުވާއެއް ނަގާ ކަމަށް ބުރަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ މަތީގައި އޮތް ސާދާ (burden simpliciter) އެކެވެ.[6] މިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/SC-A/02 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ؛

" އާންމު އުސޫލެއްގެ ގޮތުގައި މަދަނީ ޝަރީޢަތްތަކުގައި ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ (onus probandi) އުފުލުމަކީ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް ކަމާއި، މި މާނައިގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތަކީ ހަމައެކަނި ދަޢުވާ ކުރަން އުފުލާ ފަރާތް ނޫންކަމާއި، އޭގެ އިތުރުން ދަޢުވާ ރައްދުވާ ފަރާތުން ދަޢުވާގެ ދިފާޢުގައި ކުރާ ދިފާޢީ ދަފްޢު ޤަބޫލުކުރުމަކީ އެ ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއްކަމާއި، އެހެންކަމުން ދަޢުވާއެއްގައި އެއް ޚަސްމު އަނެއް ޚަސްމާ ކުރިމަތިކުރާ ދަފްޢު (plea) ޤަބޫލު ކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ ފަރާތަކީ އެ "ދަފްޢު" ކުރާ ފަރާތަކަށް އެކަން އޮންނަ އޮތުމެވެ". މިފަދައިންނެވެ

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/57 ޤަޟިއްޔާ "މުޙައްމަދު ނަސީމް ވ އަލީ މޫސާ"

18. ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ (burden of proof) ނުވަތަ ސާބިތު ކޮށްދިނުމުގެ ޒިންމާ ދެބަޔަކަށް ބެހިގެންވާކަމާއި، ދަޢުވާކުރާ ބަޔަކު ސާބިތު ކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ބުރަ (legal burden of proof) ކަމާއި، އެއީ، ދެބަސްވުން އުފެދިފައިވާ ބަޔަކަށް، ހުށަހެޅިފައިވާ ހެކިތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ވުޖޫދުގައިވާކަން މައްސަލަ ބަލާ މީހާއަށް ޤަބޫލުކޮށްދިނުމުގެ ޒިންމާކަމާއި، ދެވަނަ ބައަކީ ހެކި ދެއްކުމުގެ ބުރަ (evidential burden) ކަމާއި، އެއީ ވަކި ޙަޤީޤަތެއް ވުޖޫދުގައި ވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ ޒިންމާ ކަމާއި، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ވިޔަސް ނުވަތަ ދައުވާ ދިފާ ފަރާތުން ވިޔަސް ވަކި ޙަޤީޤަތެއް ވުޖޫދުގައި ވާކަން ބުނުމާއެކު، އެކަމުގެ ހެކި ހުށަހެޅުމަށް ނުކުޅެދިއްޖެނަމަ، އެ ޙަޤީޤަތެއް ވާކަމަށްބެލުން ކުރިމަތިލާނީ ސުވާލު ނުކުރެވޭނެކަމާއި ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައިވެސް ފައިސަލާކުރެވޭނީ، ދައުވާގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުން އެބުރައަށް އުފުލަންޖެހޭ މިންވަރަށް (standard of proof) އުފުލުމުންކަން އެނގެން ހުއްޓެވެ.[7]

19. އިސްތިއުނާފު ކުރުވިފައިވާ މައްސަލައިގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ކޮށްފައިވާ ދައުވާގައި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޫކޮށްފައިވާ ފައިސާ އަކީ ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް ދޫކުރި ފައިސާ ކަމަށް ބުނާ ބުނުން ފިޔަވައި އިތުރު އެއްވެސް ހެއްކެއް ހުށަހަޅާފައިވާކަން އެނގެންނެތެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު، ކޮންމެ މަހަކު 20,000/-ރ (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ މަސްދުވަހެއްގެ ފައިދާގައި ދޫކުރަންޖެހޭކަމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ކުރި ދައުވާއަށް އިސްތިއުނާފު ޢަރުޟުވާ ފަރާތުން އިންކާރު ކުރި ނަމަވެސް އެފަރާތުން ކުރި އިންކާރު ފިޔަވައި އެކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ހެއްކެއް އެއްވެސް ހުށަހަޅާފައިނުވެއެވެ.

20. އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން އަދި އިސްތިއުނާފު ޢަރުޟުވާ ފަރާތުންވެސް ކުރިމަތީ ކުރުވި ދިފާއު ސާބިތުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ހެކި ހުށަހަޅާފައިވާކަމުން މި މައްސަލައިގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ދެފަރާތް ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކަށް އެކަންޏެވެ. އެގޮތުން ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި އޮތީ

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/57 ޤަޟިއްޔާ "މުޙައްމަދު ނަސީމް ވ އަލީ މޫސާ"

ޖޫރީގައި ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތެއް ނޫންކަން އަންގައިދޭ މާއްދާއެއްކަން ފާހަގަ ކުރަމުވެ. ސަބަބަކީ، **"ފައިދާ ވިޔަސް ނުވިޔަސް"** ފައިދާގެ ގޮތުގައި -/20,000ރ (ވިހިހާސް) ރުފިޔާ ދިނުމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ހިމަނާފައި އޮންނަކަމީ ވިޔަފާރީގައި ހިމެނޭ ރިސްކު އަނެއް ފަރާތުން ނަގަން ބޭނުން ނުވާކަން އެނގެން އޮތުމުވެ. މިޙާލަތުގައި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ ވިޔަފާރީގެ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށް ބެލޭނެ ސަބަބެއް ނެތެވެ. އެހެން ވިޔަފާރިއަކީ ފައިދާއާއި ގެއްލުން ހިއްސާ މުޢާމަލާތެކެވެ. އެހެންކަމުން ޢަބްދުލްމަޖީދު ޙުސައިން އާއި އަޙްމަދު ޝަރީފާ ދެމެދު 05 މޭ 2017 ގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ ޤަރުޟު ފައިސާ ދޫކުރުމާއި ގުޅިގެން ވެވުނު އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ބަލަންޖެހެއެވެ.

ޢުޤޫދުގައިވާ ޝާމިލް އެއްބަސްވުން

21. އިސްތިއުނާފުކުރުވިފައި މިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3927/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ ރިޕޯޓް ބަލާއިރު، އެ ރިޕޯޓުގެ (ނ) ގައި،

"...ދަރަންޏަށް ފައިސާ ދޫކުރުމަށްފަހު އަނބުރާ ދައްކާއިރު ދަރަނީގެ ޖުމްލަގައި ދޫކުރި ފައިސާއަށްވުރެ އިތުރަށް ދިނުމަށް އެއްބަސްވާ ފައިސާއަކީ އިންޓަރެސްޓްއެއްކަމާއި، އިންޓަރެސްޓް ހިމެނޭގޮތަށް ދޫކުރުމުގެ ފަދަ ބޭންކިންގ މުޢާމަލާތްތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިންގަމުންދާ ބޭންކިންގއާ ބެހޭ ޤަވާޢިދުތަކާ އެއްގޮތަށް ދަރަނި ކަނޑައެޅިގެން ވަނީ ޒާހިރު ޝަރީޢަތުގެ ހަމަތަކާ ޚިލާފު އިންޓަރެސްޓްގެ ނަމުގައި ދަރަނި ދޫކުރުމާއި ފައިސާ ނެގުން މުޢާމަލާތްތަކަށްވުރެ، މާލީ އިދާރާތަކުގެ ގޮތުގައި ރަޖިސްޓްރީ ވެފައިނުވާ ފަރާތްތަކުން ކުރާ މުޢާމަލާތް ކުރުމަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ހުއްދަކުރާ ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތުގެ ޙަޤީޤަތާ އަސާސްތަކާއެކު ދަރަނީގެ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ދަރަންޏަށް ނެގި ފައިސާގެ އިތުރަށް އިންޓަރެސްޓްގެ ގޮތުގައި ނަގަން އެއްބަސްވާ ނަގުދު ގޮތެއްގައިވެސް ދަރަންޏަށް ނެގި ފައިސާގެ މިންވަރަށްވުރެ އިތުރަށް ޝަރީޢަތް މަނާކުރާ ގޮތުގައި ފައިސާ ނަގައިގެން އިސްލާމީ ޝަރީޢާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުން ހުއްދަދީފައިނުވާ ޙާލަތެއްގައި ރިބާގެ ގޮތުން ..."

ކަމެއްކަމަށް ވުމާއި މިދެފަރާތުގެ ދެމެދު ހިނގާފައިވަނީ އަނބުރާދައްކާގޮތަށް ފައިސާ ނަގާފައިވާ ދަރަނިގެ މުޢާމަލާތެއްކަން ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތަކުން ސާފުކޮށް އެނގެން އޮތުމާއެކު...."

މިފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

22. މި މައްސަލައިގައި ވާހަކަދެކެވޭ އެއްބަސްވުމަކީ ހަމައެކަނި އަނބުރާ ދޭގޮތަށް ފައިސާ ދޫކުރުމާއި ގުޅޭގޮތުން ވުފުން އެއްބަސްވުމެއްކަން އެނގެންއޮންނަކަމުން ދެ ދެ ފަރާތުންގެ ގުޅުމުގައި ކަރުވާ މިފަދަ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ދަރަންޏަށް ދޫކުރި ފައިސާގެ އިތުރުން ފައިސާ ނެގުމާއި، އެކަކަށް މަންފާވާ ގޮތަށް މުޢާމަލާތް ކުރުން މިއީ އިސްލާމީ ޝަރީޢާ އަދި އެއްވެސް ގާނޫނަކުންވެސް ހުއްދަދީފައިވާ ބާވަތުގެ މުޢާމަލާތެއްނޫންކަން އެނގެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ޤާނޫނުން މަނާކުރާ ކަމަކަށް ވެވޭ އެއްބަސްވުން އެއީ ބާޠިލު ޤާނޫނީ ކޮންޓްރެކްޓެއް ގޮތުގައި މާނަކޮށްފައިވާކަމާއި މި މާއްދާގެ (ސ) ގައި ބާޠިލު ޤާނޫނީ ގޮތުން ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ކޮންޓްރެކްޓެއް ބާޠިލު ކޮންޓްރެކްޓެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަކަމުން ޤާނޫނާ ޚިލާފުވާ އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ބަލެވޭއެވެ. އެހެންކަމުން އެ އެއްބަސްވުމަކީ ޢަމަލުކުރެވިފައިވިޔަސް ބާޠިލު އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ބަލަންޖެހެއެވެ.

23. ވީމާ، އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސޭނުގެ ފަރާތުން އަނބުރާ ދޭގޮތަށް އަޙްމަދު ޢަފީފް އަށް -/150,000ރ (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ) ދިންކަމަށް އަޙްމަދު ޢަފީފް އިޢުތިރާފު ވެފައިވާކަމުން މި ފައިސާއަކީ އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސޭނަށް އަނބުރާ ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާކަމުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ. ނަމަވެސް މި ފައިސާގެ އިތުރުން އަބްދުލްމާޖިދު ޙުސޭނުގެ ފަރާތުން ހޯދުމަށް ދައުވާކޮށްފައިވާ ފައިސާ (އެބަހީ ކޮންމެ މަހަކު މަންފާގެ ގޮތުގައި -/20,000ރ (ވިހިހާސް ރުފިޔާ) އަދި ޖޫރިމަނާ ގެ ފައިސާ)) ނަގައިދިނުން ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންނަށް ބޭނުމުވެއެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްތިފާ ބައްޔަންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކާއި އެފަދައިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3927/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ބަދަލުގެނައުން، މި މައްސަލަ ދިރާސާކުރި ބެންޗުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީމް